

Luku 7: Näkökulmia tehtäviin ja kuviin

Kuvatehtävä s. 54

Vanhan epävirallisen määritelmän mukaan perheeseen kuuluvat ne, jotka syövät samasta jääkaapista. Selvitä, ketkä Tilastokeskuksen määritelmän mukaan kuuluvat samaan perheeseen.

- Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuoliset sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia.

1. Millä ehdoilla Suomessa voi solmia avioliiton?

- Avioliiton voi solmia, kunhan ei ole
  - alaikäinen (ellei oikeusministeriö myönnä poikkeuslupaa)
  - menossa serkkua läheisemmän sukulaisen kanssa naimisiin
  - holhouksen alainen (ellei edunvalvoja tai tuomioistuin myönnä lupaa)
  - avioliitossa jonkun toisen kanssa
  - rekisteröidyssä parisuhteessa jonkun toisen kanssa
  - kyse ottolapsen ja vanhemman suhteesta.

2. Perustele väite: Avioliitto on määrämuotoinen oikeustoimi.

- Avioliitto on oikeustoimi, jonka solmineilla on tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia.
- Solmimiselle on tiukat muotovaatimukset:
  - esteettömyystutkinta
  - vihkitilaisuudessa molempien on oltava läsnä
  - myöntävä vastaus vihkijän kysymykseen tahdosta solmia avioliitto
  - kaksi yli 15-vuotiasta todistajaa.
- Ulkomailla solmittu avioliitto on Suomessa virallinen vasta kun se on rekisteröity Suomessa.

3. Selvitä, mitä eroa on seuraavilla käsitteillä.

a) vallintarajoitus – vallintasuostumus

- Vallintarajoitus on periaate, joka estää puolisoa myymästä esimerkiksi kotia tai muuta perheelle tärkeää omaisuutta, vaikka se olisi yksin hänen nimissään.
- Vallintasuostumus on puolison antama kirjallinen lupa myydä tällaista omaisuutta.

b) avio-oikeus – avioehto

- Avio-oikeus antaa oikeuden toisen puolison omaisuuteen, kun liitto päättyy eroon tai toisen puolison kuolemaan.
- Avioehto rajoittaa tätä oikeutta joko kokonaan tai osittain.

c) sopimusoitus – toimitusoitus

- Sopimusositus on kyseessä silloin, jos eroava aviopari pääsee keskenään sopimukseen osituksesta. Eroavat puoliset allekirjoittavat osituskirjan.
- Toimitusositus tarkoittaa käräjäoikeuden nimeämän pesänjakajan tekemää ositusta. Hän allekirjoittaa osituskirjan.

4. Mitä eri sukunimivaihtoehtoja Ella Laitisella ja Kirsi Lindholmilla on, jos he solmivat keskenään avioliiton?

- Ella Laitinen ja Kirsi Lindholm
- Ella Laitinen ja Kirsi Laitinen
- Ella Lindholm ja Kirsi Lindholm
- Ella Laitinen-Lindholm ja Kirsi Lindholm-Laitinen
- Ella Laitinen Lindholm
- Ella Lindholm Laitinen
- Kirsi Lindholm Laitinen
- Kirsi Laitinen Lindholm
- Jokin muu aivan uusi yhteinen sukunimi, joka ei ole suojattu tai sopimaton.

5. Minkälaisia vaikutuksia avioehdolla voi olla ositukseen?

- Avioehto voi poistaa avio-oikeuden kokonaan. Tällöin ei tehdä ositusta, vaan omaisuuden erottelu.
- Avioehdolla voidaan rajata vain jokin tietty omaisuus avio-oikeuden ulkopuolelle.
- Puolisot voivat sopia, että avioehto sovelletaan vain avioerossa, ei avioliiton päättyessä kuolemaan. Sen voi tehdä myös määräaikaiseksi.
- Tuomioistuimien voi sovittaa ja kohtuullistaa ositusta avioehdosta tai sen puuttumisesta huolimatta. Tällöin huomioidaan esimerkiksi avioliiton kesto, puolisoitten varallisuus ja heidän käyttämänsä aika yhteisen kodin hyväksi.

6. Miten avoliitto eroaa avioliitosta? Tarkastele asiaa seuraavista näkökulmista:

a) liiton solmiminen

- Avoliittoa ei solmita virallisesti, avioliiton solmiminen on määrämuotoinen oikeustoimi.

b) liiton oikeusvaikutukset

- Avoliitto:
  - avio-oikeus toisen omaisuuteen
  - elatusvelvollisuus
  - oikeus ottaa toisen sukunimi
  - oikeus kieltäytyä todistamasta toista vastaan oikeudessa
  - puolison tulojen vaikutus tulonsiirtoihin, esimerkiksi toimeentulotuki
  - leskeneläke
- Avoliitto:
  - puolison tulojen vaikutus tulonsiirtoihin, esimerkiksi toimeentulotuki
  - Avopuolisot voivat hakea oikeutta yhteiseen sukunimeen tai sukunimiyhdistelmään, jos he ovat asuneet yli viisi vuotta yhteistaloudessa tai jos heillä on yhteinen lapsi tai yhteishuollossa oleva lapsi.

- Yli viisi vuotta kestäneiden avioliittojen omaisuuden jakoa säädellään lailla. Lakia sovelletaan myös lyhyen aikaa kestäneisiin avioliittoihin, jos avopuolisilla on yhteisiä tai yhteisessä huollossa olevia lapsia. Avoerossa toinen osapuoli voi saada hyvitystä, jos hän on kartuttanut yhteisen talouden varallisuutta, kustantanut yhteisiä menoja tai auttanut avopuolisoaan kerryttämään tämän varallisuutta. Hyvitystä voi pyytää avopuolisolta, tai jos avioliitto päättyy kuolemaan, vainajan perillisiltä.
- Avopuolisokin voi saada leskeneläkettä, jos puoliset ovat asuneet yhteistaloudessa vähintään viisi vuotta yhtäjaksoisesti alaikäisen lapsensa kanssa.

c) omaisuuden jako liiton päättyessä.

- Avioliitto:
  - Puolisilla on avio-oikeus toistensa omaisuuteen, se astuu voimaan avioliiton päättyessä.
  - Osituksen tavoitteena on, että molemmille jää avioliiton päättyessä yhtä suuret omaisuudet.
  - Varat ja velat luetteloidaan; lähtökohtina nimiperiaate ja yhteisomistajusolettama.
  - Yhteiset varat ja velat jaetaan puoliksi, summaan lisätään omat varat ja velat.
  - Näin saadut omaisuuden säästöt lasketaan yhteen ja jaetaan kahdella, jolloin saadaan selville kummankin osuuden suuruus.
  - Koska molempien puolisojen omaisuuksien on oltava osituksen jälkeen yhtä suuria, maksaa se, jonka omaisuuden säästö jäi suuremmaksi toiselle erotuksen tasinkona.
  - Lesken ei tarvitse maksaa tasinkoa kuolinpesälle ja hän voi jäädä asumaan puolisojen yhteiseen kotiin.
  - Osituksesta tehdään osituskirja.
  - Puolisot voivat jakaa omaisuutensa, miten haluavat (sopimusositus) tai turvautua pesänjakajaan (toimitusositus).
  - Avioehto voi poistaa avio-oikeuden osittain tai kokonaan.
  - Myös testamentti voi rajata puolison avio-oikeutta.
  - Tuomioistuin voi suositella ositusta avioehdosta huolimatta.
- Avioliitto:
  - Ei tehdä ositusta, vaan omaisuuden erottelu; lähtökohtana nimiperiaate ja yhteisomistajusolettama.
  - Avoerossa toinen osapuoli voi saada hyvitystä, jos liitto on kestänyt yli viisi vuotta tai jos parilla on yhteisiä lapsia.
  - Hyvitys ei kuitenkaan tarkoita ositukseen liittyvää tasinkoa, sillä sen tarkoituksena ei ole tasoittaa avopuolisoiden omaisuuksia, vaan hyvittää toista, jos hän on kartuttanut yhteisen talouden varallisuutta, kustantanut yhteisiä menoja tai auttanut avopuolisoaan kartuttamaan varallisuuttaan.

7. Tee käsitkartta avioliiton solmimisen oikeusvaikutuksista.

- Katso edellisen tehtävän avaus.

8. Lue teksti ja ratkaise, miten Samin ja Jutan omaisuus jaettaisiin seuraavissa tapauksissa.

Sami ja Jutta eroavat. Perheen asunto-osake on Jutan nimissä, ja sen arvo on 160 000 euroa. Jutta omistaa myös perheen auton, arvoltaan 21 000 euroa. Jutalla on asuntolainaa jäljellä 58 000 euroa. Samilla ei ole lainkaan velkaa. Hänen nimissään on perheen kesämökki, arvoltaan 125 000 euroa. Lisäksi Samilla on rahastosijoituksia, joiden arvo ositushetkellä on 38 000 euroa.

a) Samilla ja Jutalla ei ole avioehto.

- Jutan omaisuus ja velat:
  - asunto 160 000
  - auto 21 000
  - asuntolaina 58 000
  - Jutan omaisuus yhteensä 123 000 euroa
- Samin omaisuus (ei velkoja):
  - kesämökki 125 000 (nimiperiaate)
  - rahastosijoitukset 38 000
  - Samin omaisuus yhteensä 163 000 euroa
- Jutan ja Samin yhteenlaskettu omaisuus on 286 000 euroa.
- Kummankin avio-osuus on 143 000 euroa.
- Sami maksaa Jutalle tasinkoa 20 000 euroa ($163\ 000 - 143\ 000 = 20\ 000$).

b) Sami oli aikoinaan saanut kesämökin vanhemmiltaan testamentilla, joka rajaa mökin avio-oikeuden ulkopuolelle.

- Jutan omaisuus ja velat:
  - asunto 160 000
  - auto 21 000
  - asuntolaina 58 000
  - Jutan omaisuus yhteensä 123 000 euroa
- Samin omaisuus (ei velkoja):
  - rahastosijoitukset 38 000
  - (kesämökki 125 000 ei ole mukana osituksessa)
- Jutan ja Samin yhteenlaskettu omaisuus on 161 000 euroa.
- Kummankin avio-osuus on 80 500 euroa.
- Jutta maksaa Samille tasinkoa 42 500 euroa.

c) Heillä on avioehto, joka sulkee puolison avio-oikeuden ulkopuolelle.

- Kumpikin pitää oman omaisuutensa.
- Jutan omaisuus ja velat:
  - asunto 160 000
  - auto 21 000
  - asuntolaina 58 000
  - Jutan omaisuus yhteensä 123 000 euroa

- Samin omaisuus (ei velkoja):
  - kesämökki 125 000 (nimiperiaate)
  - rahastosijoitukset 38 000
  - Samin omaisuus yhteensä 163 000 euroa

9. Esseetehtävä: Mitä avio-oikeus tarkoittaa, ja mitä yhteiskunnallisia päämääriä avio-oikeus palvelee? (yo-tehtävä S2017)

- Avio-oikeus tarkoittaa aviopuolisoiden oikeutta toistensa omaisuuteen. Se astuu voimaan avioeron yhteydessä tai puolison kuollessa. Aviopuolisoiden omaisuus jaetaan osituksessa.
- Avio-oikeus voidaan kumota avioehdolla. Avioehto voi koskea koko omaisuutta tai sen osaa.
- Avio-oikeus ei koske sellaista testamenttia tai lahjaa, jonka luovuttaja määrää, että saajan puolisoilla ei ole siihen avio-oikeutta.
- Tuomioistuimien voi sovittelua ja kohtuullistaa ositusta avioehdosta tai sen puuttumisesta huolimatta. Tällöin huomioidaan esimerkiksi avioliiton kesto, puolisojen varallisuusero ja heidän käyttämänsä aika yhteisen kodin hyväksi.
- Avio-oikeus tasaa puolisojen taloudellisia suhteita avioerossa ja turvaa lesken asemaa puolison kuoltua. Lesken ei tarvitse maksaa tasinkoa kuolinpesälle.
- Avio-oikeus pyrkii myös turvaamaan, että vähävaraisempi puoliso saa oikeudenmukaisen osuuden yhteisen kodin hyväksi tehdystä työstä.

10. Lue teksti. Selvitä Laurin kauppojen laillisuus ja puolisojen vastuu toistensa veloista. (yo-tehtävä K2006)

Lotan ja Laurin avioliitto on joutunut vaikeuksiin Laurin epäsäännöllisen ja tuhlailevan elämän vuoksi. Maksaakseen velkojaan Lauri myi omistamansa moottoripyörän ja tietokoneen, jota Lotta oli käyttänyt ansiotyössään. Rahat hupenivat ja velat lisääntyivät. Tukulassa tilanteessa Lauri päätti myydä nimissään olevan perheen kesämökin. Kun Laurin elämäntavassa ei tapahtunut muutosta, oli vuoden kuluttua edessä uusi operaatio. Lauri tarjosi Lotan tietämättä ystävälleen Yrjölle edullisella hinnalla omistamansa ja nimissään olevan perheen asunnon hallintaan oikeuttavat asunto-osakkeet. Lotta puolestaan oli joutunut ottamaan useaan kertaan pankista lyhytaikaista luottoa maksaakseen perheen ruoka- ja vaatelaskuja.

- Lauri voi myydä moottoripyörän ja kesämökin, koska ne ovat hänen nimissään. Tässä toteutuvat omaisuuden erillisyyden periaate ja nimiperiaate.
- Tietokonetta ja perheen asuntoa Lauri ei voi myydä. Vallintarajoitus estää myymästä perheen kotia ja sen irtaimistoa tai sellaista omaisuutta, jota puoliso tarvitsee ansiotyöhönsä. Tällaisen omaisuuden myymiseen tarvitaan puolison kirjallinen vallintasuostumus.
- Kumpikin puoliso vastaa omasta velastaan. Yhteisestä velasta he vastaavat yhdessä. Perheen elatukseen otettu velka tulkitaan yhteiseksi. Tämä ei kuitenkaan koske rahalainoja, vaan esimerkiksi ruokakaupan tilivelkaa. Koska Lotta oli ottanut pankista rahalainaa, ei sitä lasketa elatusvelaksi ja Lotta joutuu vastaamaan siitä yksin.

11. Etsi esimerkki osituskirjasta. Minkälaisia muutoseikkoja ja sisältöä koskevia havaintoja voit tehdä siitä?

- Opiskelijan oma vastaus
- Esimerkki: <http://www.lakiopas.com/asiakirjamallit/ositussopimus/>